

« zurück blättern vor »

SZLABAN I subst. m., ab 1786; auch *szlachbaum*, *szlakban*, *ślaban*;
‘bewegliche Barriere zum Schließen der Wege an Staats- oder Stadtgrenzen,
an Bahnübergängen usw.’ – ‘ruchoma bariera służąca do zamykania drogi
na rogatkach miast, na granicach państwowych, na przejazdach kolejowych
itp.’: 1786 Ostr.P.K.1 186, L *Ktoby się wazył psuć szlabany na drogach
sypanych postawione*. ○ 1801–1805 N.Pam. 10 53, L *W téy gonitwie za
otwarciem ślabanu i daniem znaku, wybiegają sanki*. ○ (†1861) 1878–1879
Lel.Listy I 85, DOR *Na pruskiej komorze paszport 2 razy się podpisuje,
a strażnik wziąwszy złotówkę, aby nie rewidował, otworzy szlaban*. ○ †1879
Wej., SW *Na otwartych traktach i zakopanych nawet mają być postawione
szlakbany z kołcami*. ○ †1894 Rol., SW *Nakazuje mieszczanom poprawę
stancji swojej, kordygar, odwachów, szlachbaumów, mostów, wrót i zwodów*.
○ (1935) 1952 Nałk.Z.Gran. 127, DOR *Ulica zamknięta szlabanem,
przecinała szeroki w tym miejscu tor kolejowy*. ○ 1953 Kow.A.Rogat. 50,
DOR *Szlaban był podniesiony i wozy jeden za drugim przejeżdżały
z turkotem*. – L, SWIL, SW, DOR. ◇ **Var:** *szlaban* subst. m., 1786 Ostr.Pr.
Kr. 1 186, L – L, SWIL, SW, DOR; *szlachbaum* subst. m., [hapax] †1894
Rol., SW – nur SW (m.u.); *szlakban* subst. m., [hapax] †1879 Wej., SW –
nur SW (m.u.); *ślaban* subst. m., [hapax] 1801–1805 N.Pam. 10 53, L – L,
SWIL, SW (m.u.). ◇ **Etym:** nhd. *Schlagbaum* subst. m., ‘Balken (um das eine
Ende drehbar), womit Straßen gesperrt werden’, GRI. ◇ **Der:** *szlabanowy*
subst. m., ‘Schrakenwärter’, [hapax] 1958 Exp. 266-267, DOR, zuerst geb.
SW; *szlabanowy* adj., zuerst geb. SW. ❖ Die phonologische Form mit /-ban/
ist rätselhaft (*szlachbaum* von †1894 ist wohl nach der hochdeutschen Form
“korrigiert”). Der Einfluß von †*szlaban* II (dt. *Schlafbank*), wo sich /-an/ in
der neuhochdeutschen Vorlage befindet, scheint aus chronologischen
Gründen (Erstbeleg erst 1876) ausgeschlossen. Zum Übergang /baum/ →
/ban/ vgl. †*bukszan*.

« zurück blättern vor »